
KFA Filmbeschouwing promoot speelfilms die én artistieke kwaliteit én levensbeschouwelijke diepgang hebben.

Apocalypto

Tekst: Jos Boesten

Apocalyps

Het laatste boek van de Bijbel, de Openbaring van Johannes, vaak 'de Apocalyps' (Onthulling) genoemd, is al zolang de cinema bestaat een bron van inspiratie voor filmmakers. De vier ruiters, Armageddon, Leviathan, het demonische getal 666, het Zevende Zegel, de hoer van Babylon, de antichrist: allemaal thema's die prachtige, huiveringwekkende en (veel pulpfilms) hebben opgeleverd. De Apocalyps wordt toegeschreven aan de toen pakweg 90-jarige apostel Johannes, die op het eiland Patmos een visioen kreeg over de eindtijd. Nogal wat theologen houden het erop, dat dit boek een verzetspamflet is. Het zou ten tijde van de bloedige vervolging van de christenen door keizer Nero 'ondergronds' en metaforisch gecodeerd zijn verspreid om de meedogenloze vervolgers niet meteen evident bewijsmateriaal in de hand te spelen. Het pamflet werd geschreven om de volgelingen van Jezus van Nazareth een hart onder de riem te steken. Nero is de antichrist maar hij zal kansloos ten onder gaan als Christus - zeer binnenkort - triomferend wederkomt op aarde, en er een nieuw begin wordt gemaakt: de Nieuwe Hemel en de Nieuwe Aarde.

Een parabel

Mel Gibson, topacteur in Hollywood en spraakmakend regisseur van *Braveheart* en *The Passion of the Christ*, bovendien ultraorthodox katholiek, heeft zijn derde film als regisseur Apocalypto genoemd. Zijn film gaat over de Mayacultuur in de periode dat deze cultuur ernstig in verval raakte door vernietiging van de leefomgeving, consumentisme en een wijdverbreide corruptie. "Eigenlijk dezelfde problemen die wij vandaag de dag ondervinden", aldus Gibson in een interview. Apocalypto is dus, volgens de regisseur tevens coscenarist zelf, een parabel.

2000 jaar oude cultuur

Rond 800 na Christus had de toen al ruim tweeduizend jaar oude Mayacultuur in Midden-Amerika een hoogtepunt bereikt: grote welvaart; wiskunde, astronomie en architectuur op hoog niveau. Daarna moet het mis zijn gegaan, met stelselmatige mensenoffers als dieptepunt om 'de goden' te bewegen een eind te maken aan verzenkende droogte, epidemieën en hongersnood. Volgens Gibson zijn rigoureuze ontbossing, uitputting van de natuurlijke hulp- bronnen en vooral de corrupte machtswellust van de politieke en religieuze leiders de grote schuldigen.

Slavenmarkt en mensenoffers

Als leidmotief van Apocalypto citeert Gibson aan het begin van zijn film Will Durant: "Een hoog ontwikkelde beschaving wordt niet van buitenaf verwoest, zonder dat die beschaving eerst zichzelf te gronde heeft gericht." En dan wordt het verhaal verteld van Jaguar Paw, die met zijn stam een vreedzaam bestaan leidt in de jungle. Totdat slavenjagers uit de hoofdstad Tilan de stam aanvallen, vreselijk huishouden in het dorp en het overgebleven 'bruikbaar mensenmateriaal' afvoeren voor de slavenmarkt en de mensenoffers. De schier onmenselijke strijd die Jaguar Paw vervolgens moet voeren om terug te keren naar zijn vrouw en twee kinderen, om een nieuw begin te maken.

Jungleavontuur

Gibson heeft met Apocalypto een spannend, best wel enerverend, degelijk jungleavontuur afgeleverd. Maar ook weer, net als *Braveheart* en *The Passion of the Christ*, een film met veel bloed en expliciet geweld. Pietje Precies als Mel is, een film rijk aan historisch verantwoorde details in aankleding, kleding

en wapentuig. Net als in *The Passion* met het Aramees als voertaal, spreken alle acteurs in *Apocalypto* het Yucatec Maya dialect. Als spelleider levert Gibson een prima prestatie: zijn in overgrote meerderheid voor de camera tot dan toe onervaren acteurs zijn geloofwaardig. En de mise-en-scène, cameravoering en montage zijn weliswaar niet zo opzienbarend als in dat andere recente 'koloniale epos' *The New World* van Terence Malick, maar wel interessant en to the point.

Conquistadores

Echter die religieuze 'Openbaring van Johannes' connotatie, die parabel-voor-de-wereld-van-vandaag (lees: vooral de USA) pretenties. Ik heb niet gezien dat ze waar worden gemaakt. Aan het einde van *Apocalypto* zeilen de Spanjaarden het vijftiende eeuwse Yucutan binnen, met conquistadores en priester plus kruis op het voordek. De krachten van buiten volgens het citaat van Durant. Zij zullen de Mayacultuur die zichzelf al te gronde heeft gericht definitief naar de filistijnen helpen.